

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 6Cdo/11/2016
Identifikačné číslo spisu: 5313203138
Dátum vydania rozhodnutia: 24.02.2016
Meno a priezvisko: JUDr. Rudolf Čirč
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2016:5313203138.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu Y. R., bývajúceho v K., zastúpeného JUDr. Ladislavom Ščurym, advokátom v Čadci, Mierová 1725, proti žalovaným 1/ T. P., bývajúcemu v W., 2/ Y. P., bývajúcemu v K., 3/ T. U., bývajúcej v K., 4/ P. X., bývajúcej v K., 5/ H. X., 6/ T. P., 7/ Y. S. a 8/ P. L., žalovaným 5/ až 8/ zastúpeným Slovenským pozemkovým fondom, so sídlom v Bratislave, Búdková 36, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenej na Okresnom súde Čadca pod sp. zn. 11 C 31/2013, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 15. apríla 2015 sp. zn. 7 Co 186/2015 takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 15. apríla 2015 sp. zn. 7 Co 186/2015, rozsudok Okresného súdu Čadca z 21. mája 2014 č. k. 11 C 31/2013-75 i doplniací rozsudok Okresného súdu Čadca z 16. februára 2015 č. k. 11 C 31/2013-109 z r u š u j e a vec vracia Okresnému súdu Čadca na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

Okresný súd Čadca (ďalej len „súd prvého stupňa“ alebo „prvostupňový súd“) rozsudkom z 21. mája 2014 č. k. 11 C 31/2013-75 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca na žalovaných domáhal určenia, že pozemok registra „C“ a parcelného č. XXXX/X - trvalé trávnaté porasty o výmere 2343 m², zameraný geometrickým plánom geodeta Y. č. X/XXXX z 26. februára 2013 a totožný s parcelou registra „E“ č. XXXX, evidovanou ako orná pôda o rovnakej výmere a zapísanou príslušným katastrálnym úradom pre obec a okres K. a katastrálne územie V. (ďalej tiež len „sporný pozemok“) patrí v celosti do dedičstva po T. R., rod. X., nar. E., zomr. E., naposledy bytom ako žalobca (ďalej tiež len „žalobcova právna predchodkyňa“). Žalovaným 1/ až 5/ tiež nepriznal náhradu trov konania, pričom rozhodnutie vo veci samej odôvodnil prakticky nepreukázaním nadobudnutia sporného pozemku ako celku do vlastníctva žalobcovej právnej predchodkyne, keď táto sa stala vlastníčkou len v rozsahu spoluvlastníckeho podielu pôvodne patriaceho H. X., rod. U. (v podiele 3/4, resp. podľa inej časti odôvodnenia rozsudku prvostupňového súdu v rozsahu 5/8-ín /?/) a vo vzťahu k spoluvlastníckym podielom ostatných pozemno-knižných spoluvlastníkov neprišlo ku kúpe, darovaniu, zámene a pod. ani k vydržaniu. Doplniacím rozsudkom potom napravil opomenutie spočívajúce v nerozhodnutí o trovách konania

žalovaných 6/ až 8/ a to tak, že ani im nepriznal náhradu trov konania.

Krajský súd v Žiline ako súd odvolací (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 15. apríla 2015 sp. zn. 7 Co 186/2015 rozsudok súdu prvého stupňa v spojení s doplniacim rozsudkom potvrdil a žiadnemu zo žalovaných nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Stotožnil sa so záverom o nepreukázaní nadobudnutia výlučného vlastníckeho práva žalobcovej právnej predchodkyne k spornému pozemku, keď táto síce nadobudla (dielom kúpou a dielom dedením) celý majetok patriaci pôvodne H. X., tej ale v prípade sporného pozemku prináležal iba spoluvlastnícky podiel 5/8-ín a ničoho nasvedčujúceho nadobudnutiu i zvyšku (od ostatných pozemno-knižných spoluvlastníkov) tu nebolo.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca. Navrhol zrušenie rozsudkov súdov oboch nižších stupňov s vrátením veci na ďalšie konanie prvostupňovému súdu, namietajúc predovšetkým odňatím mu postupom súdu možnosti konať pred súdom (tzv. zmätočnosťná vada podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej len „O. s. p.“) tým, že odôvodnenie rozsudku prvostupňového ani odvolacieho súdu sa nevyporiadalo aj s jeho špecifickými námietkami (najmä pokiaľ šlo o stav reálnej delby nehnuteľností, potvrdený i žalovanými, prvostupňovým súdom však nesprávne zaprotokolovaný a odvolacím súdom ponechaný bez povšimnutia). Súdov nižších stupňov potom podľa neho neposúdili vec správne ani po právnej stránke, keď on (dovolateľ) a predtým i jeho matka splnili všetky zákonné podmienky nadobudnutia vlastníctva sporného pozemku vydržaním, keď po skoršej reálnej delbe nehnuteľností v spoluvlastníctve získala matka žalobcu už celý sporný pozemok (nielen spoluvlastnícky podiel) a ten bol užívaný viac než 63 rokov v dobrej viere o vlastníctve.

Žalovaní dovolacie návrhy nepodali (okrem žalovaného 1/, ktorý ale neurobil zrejmy dovolací návrh).

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 240 ods. 1 O. s. p.) proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou osobou (žalobcom ako účastníkom konania), preskúmal dovolaním napadnutý rozsudok ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo (vrátane odvolacím súdom potvrdených rozsudkov súdu prvého stupňa) a to bez nariadenia pojednávania (§ 243a ods. 1 veta za bodkočiarkou O. s. p.), keď dospel k záveru, že rozsudky súdov oboch stupňov nemôžu obstáť predovšetkým pre výskyt inej, než dovolaním vytýkanej tzv. zmätočnosťnej vady a je nutné ich zrušiť.

Hneď úvodom sa pritom žiada uviesť, že dovolanie tu bolo namierené (primárne) proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, ktorým odvolací súd v tejto veci rozhodoval po prvý raz a vo výroku rozsudku prípustnosť dovolania nevyslovil, takže dovolanie byť niektorej z väd podľa § 237 ods. 1 O. s. p. by prípustné nebolo. K prieskumu správnosti rozhodnutí súdov nižších stupňov (namiesto ponúkajúceho sa odmietnutia dovolania) potom prišlo výlučne preto, že tu prvostupňový i odvolací súd rozhodli o žalobe vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania vecne (zamietnutím žaloby) napriek tomu, že tomu bránila vada konania podľa § 237 ods. 1 písm. b/ O. s. p.

Podľa § 237 ods. 1 písm. b/ O. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania.

Podľa § 19 O. s. p. spôsobilosť byť účastníkom konania má ten, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva.

Podľa § 8 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti vzniká narodením a túto spôsobilosť má aj počaté dieťa, ak sa narodí živé (odsek 1). Smrťou táto spôsobilosť zanikne; ak smrť nemožno preukázať predpísaným spôsobom, súd fyzickú osobu vyhlási za mŕtvu, ak zistí jej smrť inak a za mŕtvu súd vyhlási aj nezvestnú fyzickú osobu, ak so zreteľom na všetky okolnosti možno usúdiť, že už nežije (odsek 2).

Podľa § 34 ods. 3 vety druhej zákona SNR č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní

pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej tiež len „pozemkový zákon“) pozemkový fond (legislatívna skratka pre Slovenský pozemkový fond na základe § 34 ods. 1 vety prvej pozemkového zákona - pozn. dovolacieho súdu) o. i. nakladá s pozemkami, ktorých vlastník nie je známy (odkaz poznámkou č. 22b v pozemkovom zákone na § 18 zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „zákon o pôde“; § 16 ods. 1 písm. b/ a c/ zákona č. 180/ 1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom, ďalej tiež len „zákon 180“ a § 6 ods. 1 písm. b/ až d/ zákona č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách, ďalej tiež len „zákon 181“) okrem pozemkov, ktoré sú lesnými pozemkami, ako aj s podielmi spoločnej nehnuteľnosti, ktorých vlastník nie je známy.

Podľa § 34 ods. 14 časti vety pred bodkočiarkou pozemkového zákona pozemkový fond za štát a neznámych vlastníkov koná pred súdom vo veciach nehnuteľností uvedených v osobitnom predpise (odkaz poznámkou č. 5 v pozemkovom zákone na § 17 zákona o pôde), podielov spoločnej nehnuteľnosti uvedených v osobitnom predpise (tu odkaz poznámkou č. 23h v pozemkovom zákone na § 10 zákona č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločenstvách, ktorým bol inak zrušený a nahradený zákon 181) a pozemkov, ktorých vlastník nie je známy, a to aj vtedy, ak vlastnícke právo štátu a neznámych vlastníkov je sporné.

Podľa čl. I § 16 ods. 1 písm. b/ zákona 180 fond (ďalšia legislatívna skratka pre Slovenský pozemkový fond, tentoraz prinesená ustanovením čl. I § 4 ods. 3 zákona 180 - pozn. dovolacieho súdu) nakladá podľa tohto zákona a podľa osobitných predpisov (ktorými sú na základe poznámky č. 30 v zákone 180 zákon o pôde a pozemkový zákon) s pozemkami s nezisteným vlastníkom (§ 13); podľa odseku 2 rovnakého ustanovenia potom ak je potrebné, fond v konaní pred súdom alebo pred orgánmi verejnej správy zastupuje vlastníkov pozemkov uvedených v odseku 1 písm. b/ a c/; obdobne postupuje správca.

Podľa § 79 ods. 1 prvej, druhej a siedmej vety O. s. p. konanie sa začína na návrh. Návrh má okrem všeobecných náležitostí (§ 42 ods. 3) obsahovať meno, priezvisko, prípadne aj dátum narodenia a telefonický kontakt, bydlisko účastníkov, prípadne ich zástupcov, údaj o štátnom občianstve, pravdivé opísanie rozhodujúcich skutočností, označenie dôkazov, ktorých sa navrhovateľ dovoláva, a musí byť z neho zrejmé, čoho sa navrhovateľ domáha. Ak sa návrh týka dvojstranných právnych vzťahov medzi žalobcom a žalovaným (§ 90), nazýva sa žalobou.

Podľa § 103 O. s. p. potom kedykoľvek za konania prihlíada súd na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci (podmienky konania) a podľa § 104 ods. 1 vety prvej O. s. p. ak ide o nedostatok podmienky konania, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví.

Z obsahu spisu potom vyplýva, že týmito ustanoveniami sa súd prvého stupňa a po ňom ani odvolací súd neriadili a práve preto v prípade osôb označených v žalobe za žalovaných 5/ až 8/ si neurobili jasno o tom, či takéto osoby (majúce byť zastupované Slovenským pozemkovým fondom) majú vôbec spôsobilosť byť účastníkom konania.

V záujme spriechodnenia procesu usporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom a i obnovenia dostatočne hodnoverného spôsobu evidencie práv k nehnuteľnostiam, ktorý sa v tuzemských podmienkach vytratil prakticky v súvislosti s opustením intabulačného princípu a stratou niekdajšieho významu inštitútu pozemkovej knihy, bol o. i. ustanovený zákonný mechanizmus nakladania Slovenského pozemkového fondu 1. s pozemkami, ktorých vlastník je známy, ale ktorého miesto trvalého pobytu alebo sídlo nie je známe (podľa čl. I § 8 ods. 1 písm. c/ zákona 180) a 2. pozemkami, ktorých vlastník nie je známy (podľa písmena d/ rovnakého ustanovenia). Pre obe takéto kategórie pozemkov zákon zaviedol i legislatívnu skratku „pozemky s nezisteným vlastníkom“ (tu por. i čl. I § 13 a § 16 ods. 1 písm. b/ zákona 180); pričom pri takýchto vlastníkoch (resp. pozemkoch), ako aj pri pozemkoch, ktorých vlastníctvo nie je evidované podľa predpisov o katastri nehnuteľností v súbore geodetických informácií a v súbore popisných informácií alebo ak sa nepreukáže inak (čl. I § 16 ods. 1

písm. c/ zákona 180) zákon priznáva na to určenej právnickej osobe (ktorou je práve Slovenský pozemkový fond) oprávnenie na zastupovanie vlastníkov v konaniach pred súdmi a inými orgánmi verejnej správy (čl. I § 16 ods. 2 zákona 180).

Priblížená právna konštrukcia podľa názoru dovolacieho súdu spôsobuje udržateľnosť označenia Slovenského pozemkového fondu za zástupcu presne označeného (a i v žalobe či v inom podaní určenom súdu prinajmenšom menom a priezviskom identifikovaného) evidovaného vlastníka len u vlastníkov pozemkov spadajúcich do rámca definície z ustanovenia čl. I § 8 ods. 1 písm. c/ zákona 180, teda len u tých, o ktorých je nepochybné, že existujú (čo u fyzických osôb znamená, že ešte žijú a u právnických osôb, že vznikli a dosiaľ nezankli) a znakom ich neznámosti je neznámosť ich adresy alebo sídla (prinášajúca problém komunikácie s takýmito vlastníkmi a aj ich bezproblémového zapojenia do súdnych či iných konaní, týkajúcich sa ich nehnuteľného majetku). Takéto označenie ale naopak nemôže prichádzať do úvahy u tých vlastníkov, ktorí nie sú známi vôbec, spravidla preto, že pôvodný vlastník už neexistuje a nie je zrejmé, kto je jeho právnym nástupcom. Každý pokus tvrdiť opak by bol pripustením možnosti vykonania súdneho konania a vydania v ňom i vecného rozhodnutia o predmete sporu a j z a cenu neexistencie jednej z podmienok konania, či presnejšie pri zaťažení konania neodstrániteľnou prekážkou, brániacou jeho ďalšiemu pokračovaniu a takto tiež popretím jedného zo základov, na ktorých stojí civilný proces. Je totiž všeobecne známou skutočnosťou bez potreby dokazovania alebo tiež tzv. notoriou (tu por. i § 121 O. s. p.), že mŕtva fyzická osoba ani už zaniknutá osoba právnická nemajú spôsobilosť mať práva a povinnosti, s nedostatkom takejto spôsobilosti ide takpovediac ruku v ruke i nedostatok spôsobilosti byť účastníkom konania a ak takáto skutočnosť je tu už v čase začatia konania (na rozdiel od úmrtia fyzickej osoby či zániku osoby právnickej až v jeho priebehu, za určitých okolností reparaovateľných postupmi podľa § 107 O. s. p.), vadu spočívajúcu v snahe o zapojenie takéhoto „subjektu“ do súdneho konania nejde napraviť žiadnym spôsobom, ale pri postavení súdu pred takúto procesnú situáciu musí dôjsť (bez ďalšieho) v časti dotknutej takouto vadou k zastaveniu konania (podľa § 19 a § 104 ods. 1 vety prvej O. s. p.). Riešením, ako tento problém preklenúť, sa javí len druhové pomenovanie označenia účastníka majúceho byť zastúpeného Slovenským pozemkovým fondom v takomto prípade, napr. spôsobom „Neznámy (resp. nezistený) vlastník nehnuteľností ..., zast. Slovenským pozemkovým fondom ...“ alebo „Neznámy (nezistený) právny nástupca ostatného pozemkovoknižného vlastníka menom ..., zast. Slovenským pozemkovým fondom, ...“.

Súdy oboch nižších stupňov však vec aj z tohto uhla pohľadu zjavne neposudzovali a preto im muselo uniknúť, že žalobca za žalovaného 5/ označil jedného z pozemno-knižných spoluvlastníkov sporného pozemku H. X., ktorému podľa doterajších podkladov v spise malo nasvedčovať nadobudnutie vlastníctva už vo februári 1911 a už dva roky predtým (v roku 1909) bol súčasťou zápisu v pozemkovej knihe urobený aj zápis nasvedčujúci vlastníctvu manželky H. X. (spôsobom podľa vedomosti dovolacieho súdu dodnes zaužívaným v Maďarskej republike ako „X. H., r. U. H.“ - tu por. č. l. 54 aj 81 spisu). Osoba označená za účastníka, žijúca už v roku 1911 a najmenej od roku 1909 ženatá s inou osobou by sa za riadneho chodu vecí musela narodiť najskôr v roku 1891 (ženba vo veku 18 rokov), v čase začatia konania v prejednávanej veci (v marci 2013) by musela mať prinajmenšom 122 (slovom „stodvadsaťdva“) rokov a v čase rozhodovania súdov oboch nižších stupňov dokonca ešte o rok, resp. i dva roky viac. I keď to, že žalovaný 5/ ešte aj v čase začatia konania v prejednávanej veci žil, nemožno celkom vylúčiť, s prihliadnutím k bežnej i najdlhšej známej dĺžke života sa to nejaví pravdepodobným, resp. javí omnoho menej pravdepodobným, než možnosť opačná (zakladajúca vyššie opísanú neodstrániteľnú prekážku konania) i pominúc na tomto mieste okolnosť nevypravenia žaloby v časti týkajúcej sa tohto účastníka i žalovaných 6/ až 8/ obligatórnou (povinnou) náležitosťou predstavovanou údajom o štátnom občianstve takýchto osôb a ďalšou fakultatívnou (možnou) náležitosťou, predstavovanou údajmi o dátumoch ich narodení, oboma spôsobilými pri dohľadávaní ďalších údajov o označených žalovaných 5/ až 8/ nepochybné napomôcť a vniesť tak do problému ich spôsobilosti byť účastníkmi konania v prejednávanej veci aspoň v čase jeho začatia jasno.

Správny postup pri zistení neodstrániteľnej prekážky konania tak mal spočívať v bezodkladnom zastavení konania voči osobe, ktorej sa nedostatok podmienky konania týkal a v následnom poskytnutí

žalobcovi možnosti, aby okruh účastníkov konania doplnil (pri neznámosti nástupcu prinajmenšom jedného z ostatných pozemno-knižných spoluvlastníkov spôsobom už priblíženým vyššie) na celok (aby tak vytvoril priestor pre posudzovanie jeho požiadaviek zo žaloby vecne a zabránil možnému zamietnutiu žaloby, sledujúcej „obohatenie“ vlastníckej sféry žalobcovej právnej predchodkyne k času jej smrti o sporný pozemok, pre neúplnosť okruhu všetkých spoluvlastníkov pozemku, ktorým vlastníctvo svedčí podľa údajov v katastri nehnuteľností). Ak sa tak nestalo, dovolaciemu súdu v konaní zaťaženom takouto vadou neostávalo iné, než dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu i jemu predchádzajúce rozsudky súdu prvého stupňa podľa § 243 ods. 2 a 3 O. s. p. zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Toto rozhodnutie bolo prijaté senátom najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.